

פרפראות

פאר

פרשת לך לך ויומא דרחל אמנו

איך ייראן כל

עמי הארץ

מישראל ע'י

ראיית התפילין

שכל ראש

פרפראות פאר

איך ייראו כל עמי הארץ מישראל ע"י ראיית התפילין של אות ט"ז

מפתח ענינים פרשת לך לך יומא דרחל אמנו תשפ"ב

כג, משלח מדנים בין אחים מכוון למאנה להינחם על בניה כי איננו כד, ובישרה הנביא ושבנו בנים לגבולם שהוא האחדות כה, מנעי קולך מבכי הסבר למה כאן צוה ה' את הברכה בלשון מניעה כו, ועיניך מדמעה אל מה רמז הנביא באומרו על רחל ועיניך מדמעה כז, רגש שרר לפעולתך ורמז מסירות הופש

של רחל כשנולד יששכר כח, דמעות של אמא להצלחת הבנים בתורה מעשה שהיה

א, מדת החסד של אברהם אבינו גם בחסד שאינו נראה

כתיב (בראשית י"ב א'), לך לך, ואעשך לגוי גדול, ואגדלה שמך,

כתב רש"י, "לך לך", להנאתך ולטובתך, "ואעשך לגוי גדול" שהדרך גורמת לשלשה דברים וכו', ואודיע טבעך בעולם, ע"כ,

יש לשאול, מאי הנאתך יש, בשעה שהדרך ממעטת שלשה דברים, ועוד, מי שאמר אנכי עפר ואפר, נח לו בהגדלת שמו, וגם, למה נקט בלשון שאודיע טבעך בעולם, ולא נקט בלשון שאודיע שמך בעולם,

יסוד מוסד במדת החסד של אברהם אבינו יש כאן

מידת החסד, הוא על שתי פנים, חסד קל כל היום, גם אם אין נראה החסד, הקב"ה כולו חסד, אך באדם העושה חסד עם חבירו, אם אין החסד נראה, אין כאן חסד,

אברהם אבינו הולך להנאתו גם אם אינו

א, מדת החסד של אברהם אבינו גם בחסד שאינו נראה

ב, יש לעיין בהיפוך הכתובים בדברי חז"ל ג, ארבע דרגות של הודיה יש באומרם ז"ל כשם שחייב

ד, איך אמר ויצאו ללכת לאחר שכבר הלך ביאור ע"ד חכמה בינה דעת ה, איך אמר אברהם אבינו שמטרתו למען ייטב לי

ו, ראו מי ברא אלה זה אברהם אבינו גם בראשי תיבות

ז, תשורי מראש אמנה זה אברהם תשורי מראש אמנה ר"ת אמ"ת

ח, תשורי מראש אמנה על ידי הנגינה יכול האדם להגיע לפיסגת האמונה

ט, בשתי דרכים מבאר המהרש"א איך לא קיים א"א אסור לאדם לקדש

י, וירדף עד דן מכוון להגוי אשר יעבודו דן אנוכי

יא, ע"י מנהג העולם מבואר למה רצה הקב"ה להיות קונה שמים וארץ

יב, אמירת קונה שמים וארץ לאחר ויכולו השמים והארץ

יג, וצאצאיו חת"ם הם ר"ת תורה חופה מעשים

יד, בארבעה דרכים מבואר אשר קידש ידיד מיהו הידיד, ואינם חלוקים

טו, בקשת שכר על קיום מצוות מילה טז, איך ייראו כל עמי הארץ מישראל ע"י

ראיית התפילין של ראש יז, מפני מה הזכיר הכתוב מקום התבשרות שאול במלכות

יח, רחילא בתר רחילא אזלא זו רחל אשת ר"ע שהלכה בדרך רחל אמנו

יט, רחילא בתר רחילא אזלא ביאור מהרה"ח ר' משה בויס ע"י מעשה

כ, ביאור בתפילת רחל אמנו כא, יש לכוון הכתוב קול ברמה נשמע אל

הכתוב ובנ"י יוצאים ביד רמה כב, רחל מבכה על בניה היה צ"ל רחל בוכה

ובמה ריצתה רחל לקב"ה

רואה ומרגיש הנאתו וטובתו

ק"א א' אס חסד - אשירה, ואס משפט -
אשירה

רבי שמואל בר נחמני אמר, מהכא, "בה'
אהלל דבר באלקים אהלל דבר, (תהלים נ"ו
י"א) בה' אהלל דבר - זו מדה טובה, באלקים
אהלל דבר - זו מדת פורענות,

רבי תנחום אמר, מהכא, כוס ישועות אשא
ובשם ה' אקרא, צרה ויגון אמצא ובשם ה'
אקרא. (תהלים קט"ז י"ג)

ורבנן אמרי, מהכא, ה' נתן וה' לקח יהי שם
ה' מברך. (איוב א' כ"א)

צריך עיון בהיפוך הכתובים

יש לברר, למה חז"ל הקדימו בה' אהלל דבר
ואח"כ באלקים אהלל דבר, בזמן שבתהלים
הפסוק הפוך, "באלקים אהלל דבר בה'
אהלל דבר",

כתיב (תהלים פרק קט"ז ג) צרה ויגון אמצא
ובשם ה' אקרא, ואח"כ כתיב (תהלים קט"ז
י"ג) כוס ישועות אשא ובשם ה' אקרא,

וגם כאן חז"ל הקדימו כוס ישועות ואח"כ
צרה ויגון אמצא, בזמן שבתהלים כתוב
הפוך,

וצ"ל, כדי שלא לפתוח ברעה.

שוב מצאתי בעץ יוסף (מובא בעץ יוסף על עין
יעקב ברכות דף ס' ע"ב) וכ"כ ואע"ג שהקרא
של פורענות כתב ברישא, מ"מ מקדים
המדרש קרא של מדה טובה, דאקדומי
פורענותא לא מקדמינן, (מגילה ה' ע"א), עכ"ל.

*****

ג, ארבע דרגות של הודיה יש
באומרים ז"ל כשם שחייב

יש כאן ארבע דרגות של הודיה,
אקרא,
אהלל,
אשירה ואזמרה,
מברך,
ומכל פסוק דרגא שונה מחברתה,

בשם ה' אקרא מבואר כי אע"פ שצרה ויגון

וכאן בתחילת התגלות מדת החסד בעולם
ע"י אברהם אבינו ע"ה, בקום אלינו אדם
הגדול בענקים זה א"א, שבא ללמדנו, כי גם
כאשר ראה כי ירט הדרך לנגדו, שהיא
ממעטת שלשה דברים, ונראה הדבר שהוא
לנגדו, שלא לטובתו, מעיד עליו הקב"ה, כי
הולך הוא, להנאתו ולטובתו, וע"ז אמר
הקב"ה אודיע טבעך בעולם, פירוש, טבעך,

טבע החסד שבך, ואיך אתה מקבל את חסדו
יתברך, גם כשאינו נראה כחסד.

ויש גורסים ברש"י, אודיע טיבך בעולם,
(עיי' שי למורא) ומבואר בערוך, (ערך טב טיב),
טיבך, פירוש מנהגכם ודרככם.

ביאור הכתוב אך טוב וחסד ירדפוני

כתיב (תהלים פרק כ"ג ו') "אך טוב וחסד
ירדפוני כל ימי חיי ושבתני בבית ה' לארך
ימים", (עיי"ש במצודות),

כתיב (שמות ט"ו כ"ה) ויצעק אל ה' ויורהו ה'
עץ וישלך אל המים וימתקו המים

איתא במכילתא (דרבי ישמעאל, בשלח מסכתא
דויסע פרשה א'), זה עץ הרדופני. ר' שמעון בן
גמליאל אומר בא וראה כמה מופרשין דרכי
הקדוש ברוך הוא מדרכי בשר ודם, בשר ודם
במתוק מרפא את המר, אבל הקדוש ברוך
הוא מרפא את המר במר,

יש לפרש הכתוב ע"ד שביארנו, כי גם כאשר
החסד נראה מר כמו ההירדופני, ויתבאר
"ירדפוני" מלשון "הרדופני", יש לראות את
זה כחסד, וזהו, אך טוב וחסד ירדפוני,
תמיד גם אם אינו נראה,

*****

ב, יש לעיין בהיפוך הכתובים
בדברי חז"ל

איתא בגמרא (ברכות דף ס' ע"ב), חייב אדם
לברך על הרעה כשם שמברך על הטובה,
לקבולינהו בשמחה, ע"כ,

רב אחא משום רבי לוי אמר, מאי קרא,
"חסד ומשפט אשירה לך ה' אזמרה", (תהלים

היינו, מתוך דבר המושכל הראשון, ע"כ נקראת בחינת **בינה**, ה' שהוא התפשטות קו לאורך ולרוחב, ובתוכה י' הנקודה הראשונה,

דע"ת, והנה אפילו יתבונן האדם בחכמתו ובינתו לעשות איזה דבר, אם יניח הדבר ממחשבתו, לא תוגמר לו העשיה אשר גמר בדעתו, עד אשר יקשור הדבר במחשבתו בהסכמה שלא ישקוט עד אשר יעשה הדבר הנרצה לו, הנה ההסכמה ההיא נקראת **דע"ת**, (הוא לשון התקשרות מלשון וידע אדם) שמקשר הדבר במחשבתו, והוא התקשרות המחשבה עם המעשה, על כן הדעת הוא **סוף המחשבה ותחלת המעשה**, הנה כן מפורש הדבר בספר התניא שחיבר הגאון החסיד מהרז"ש זצ"ל [ליקו"א פ"ג], עכ"ל, בספר **אגרא דפרקא**,

ביאור כפ"פ בדבר הסותר בכתוב

ועתה אפשר לבאר הפסוקים **כפתור ופרח**, דתחילת המחשבה והמושכל הראשון היה כאשר אמר לו הקב"ה לך לך, וזהו, **"וילך אברם"**, כלומר, בשעה שדבר אליו ה', וזהו בחינת **חכמ"ה**,

ואח"כ **אמר הכתוב**, **וילך אתו לוט**, זה היה בחינת **בינ"ה**, שהיה מבין דבר מתוך דבר, ונטה קו לאורך ולרוחב, איך ומה יעשה הדבר, ומי יילך עמו, וע"ז אמר **וילך אתו לוט**, ועוד מי ומה יקח עמו, וזהו **בינ"ה**,

ורק **לאחמ"כ**, כשהגיע לשלב **הדע"ת** שהיא הלכה למעשה של **החכמה והבינה**, ע"ז אמר **ויקח אברם את שרי אשתו**, ואת לוט בן אחיו, ואת כל רכושם אשר רכשו, ואת הנפש אשר עשו בחרן, **ויצאו ללכת** ארצה כנען, שזה היה העשייה בפועל,

וביותר נראים הדברים

כי למה לא אמרה תורה בתחילה **"ויצאו ללכת"**, רק **"וילך אברם"**, אלא, מכיוון ושם היה רק מושכל ראשון ללכת, ועוד לא יצא ללכת, ורק כשהגיע לבחינת **דעת**, אז יצא **ללכת**,

*****

ה, איך אמר אברהם אבינו שמטרתו למען ייטב לי

אמצא לא אעזבנו, רק **אמשיך באל"ך ה' אקרא**, אל"ך דייקא

באלקים **אהלל** דבר, מבואר כי אע"פ שפגעה בי מדת הדין אמשיך **להלל** לבוראי,

חסד ומשפט **אשירה** לך ה' **אזמרה**, מבואר כי גם אם במשפט יתהלך אתי, **אשורר ואזמר** לפניו,

ה' נתן וה' לקח יהי שם ה' **מברך**. מבואר שגם אם לקח מה שנתן **אברכו** על כך,

מבואר, שארבעה מדות שונות יש במי שמברך על הרעה כשם שמברך על הטובה.

*****

ד, איך אמר ויצאו ללכת לאחר שכבר הלך ביאור ע"ד חכמה בינה דעת

כתיב (בראשית י"ב ד'), **"וילך אברם כאשר דבר אליו ה', וילך אתו לוט"**,

כתיב (בראשית י"ב ה'), **"ויקח אברם את שרי אשתו, ואת לוט בן אחיו, ואת כל רכושם אשר רכשו, ואת הנפש אשר עשו בחרן, ויצאו ללכת ארצה כנען"**,

איך אמר ויצאו ללכת אחר שכבר אמר וילך

וקשה, דבתחילה **כתיב**, **וילך אברם**, וגם **לוט הולך עמו**, כלומר **שכבר הלך**, ורק אח"ז שכבר הלך אמר הכתוב, **ויצאו ללכת**,

ביאור הדבר ע"ד חכמה בינה דעת

יש לבאר הדבר בהקדם דברי **הבני יששכר** בספר **אגרא דפרקא** – (אות קלב), וזה לשונו, להבין בחינת מציאות ג' מוחין, **חכמ"ה בינ"ה ודע"ת** בשכל האדם,

חכמ"ה, הוא **המושכל ראשון** שנופל בשכלו לעשות דבר מה, זה נקרא **חכמ"ה**, **אותיות כ"ח מ"ה**, שהוא רק מחשבה פשוטה, בלי התפשטות עדיין, באורך ורוחב, **איך ומה יעשה הדבר**, ולכך בחי' חכמה הוא י', **נקודה** בלי התפשטות,

בינ"ה, ואח"כ כשמתבונן האיך ומה יעשה הדבר, זה נקרא **בינ"ה**, מבין דבר מתוך דבר,

וראה בירה אחת דולקת אמר תאמר שהבירה זו בלא מנהיג, הציץ עליו בעל הבירה, אמר לו אני הוא בעל הבירה, כך לפי שהיה אבינו אברהם אומר תאמר שהעולם הזה בלא מנהיג, הציץ עליו הקדוש ברוך הוא ואמר לו אני הוא בעל העולם,

מבואר, כי אברהם אבינו, היה נושא עיניו למרום, וראה בירה דולקת ואמר מי ברא אלה, **ראו מי ברא אלה**, ראשי תיבות **אבר"ם**, **ר'או מ'י ב'רא א'לה**

ראו מי ברא אלה המוציא ר"ת אברהם

כתיב (בראשית ט"ו ה'), **"ויוצא אתו החוצה ויאמר הבט נא השמימה וספר הכוכבים"**

כתב רש"י (בראשית ט"ו ה'), **צא** מאצטגנינות שלך שראית במזלות שאינך עתיד להעמיד בן, **אבר"ם** אין לו בן אבל **אברה"ם** יש לו בן, ע"כ

כתיב (בראשית פרק יז פסוק ה), ולא יקרא עוד את שמך **אברם** והיה שמך **אברהם** כי אב המון גוים נתתיך:

מבואר, כי בשעה שהיה נושא למרום עיניו היה שמו **אבר"ם**, שהם ראשי תיבות **"ר'או מ'י ב'רא א'לה"**, והיה קודם שהיה לו בן,

ואח"כ **כשהוציאו** לספור הכוכבים, קרא לו ה' **אברהם**, שהם ראשי תיבות, **"ר'או מ'י ב'רא א'לה ה'מוציא"**

וזה הרמז **בפסוק**, (ישעיה מ' כ"ו) **"שאו מרום עיניכם, ראו מי ברא אלה"**, זה **אבר"ם**

"המוציא במספר צבאם" מרמז **לאברה"ם** אבינו, **כשהוציאו** הקב"ה לספור הכוכבים,

*****

ז, תשורי מראש אמנה זה אברהם תשורי מראש אמנה ר"ת אמ"ת

איתא במדרש (רבה שיר השירים פרשה ד' פסקה כ'), **כתיב** (שיר השירים ד') **"תשורי מראש אמנה"** זה **אברהם**, שכתוב בו (בראשית ט"ו ו') **"והאמין בה"**,

היתכן שבירה כזו ללא מנהיג

כתיב (בראשית י"ב י"ג), **"אמרי נא אחתי את, למען ייטב לי בעבורך, וחיתה נפשי בגללך"**,

והקשו המפרשים, וכי אוהב מתנות היה אברהם שאמר למען ייטב לי, והלא אמר (בראשית י"ד כ"ג) **"אם מחוט ועד שרוך נעל"י** וכו',

ועוד קשה, כי נראה מלשון הכתוב, כי בעת צרה היא לשרה, היה אאע"ה דואג לעצמו, שייטב לו וחיתה נפשו, ואין זו דרכו של בעל מדת החסד,

ביאור מה בין הלשון בעבורך ללשון בגללך

ויש לבאר, בהקדם ביאור הבדלי הלשון בין **בעבורך** לבין **בגללך**, עפ"י ביאורו של המלבים עה"פ (בראשית ג' י"ז), ארורה האדמה **בעבורך**, דהלשון **בעבורך** משמעותו, **לצרכך ולמענך**, והלשון **בגללך**, משמעותו, **הסיבה הגורמת לדבר**,

וכך אפשר לבאר הענין, דאברהם אבינו, מטרתו היתה בעיקר **להציל את שרה**, וגם **להחיות את עצמו**, וכך אמר, שכאשר תאמרי **"אחותי את"**, יבואו לשאלני בכמה אתה נותן את אחותך, וכמה אתה רוצה **בעבורה**,

ואז אדרוש **בעבורך** כסף וזהב לרוב, **שלא יוכל איש לעמוד בזה**, וזה היתה כוונתו, למען ייטב לי כשאדרוש **בעבורך** כסף וזהב לרוב, ובכך את תהיי הסיבה הגורמת שתחיה נפשי **בגללך**,

כי אם יידעו כי **אשתו** זאת, **והרגוני**, כי גם אם יתן איש את כל הון ביתו, בוז יבוזו לו, ולא יעלה אדם על דעתו, **כי יקח איש אשה מבעלה בכסף**, וזו היתה תורתו של דואג, **שדאג איך להצילה מיד אויב**, ולא ח"ו שהיה מבקש מתנות ויחיה,

*****

ו, ראו מי ברא אלה זה אברהם אבינו גם בראשי תיבות

כתיב (ישעיה מ' כ"ו) **"שאו מרום עיניכם, וראו מי ברא אלה, המוציא במספר צבאם לכלם בשם יקרא"**

איתא במדרש (בראשית רבה פרשת לך לך פרשה לט), משל לאחד שהיה עובר ממקום למקום,

כתיב (בראשית פרק יב יא), "וייהי כאשר הקריב לבוא מצרימה ויאמר אל שרי אשתו הנה נא ידעתי כי אשה יפת מראה את"

איתא בגמרא (ב"ב ט"ז ע"א), אמר רבא: עפרא לפומיה דאיוב, איהו באחרניתא, אברהם אפילו בדידיה לא איסתכל, דכתיב, הנה נא ידעתי כי אשה יפת מראה את, מכלל דמעיקרא לא הוה ידע לה.

כתב המהרש"א (ב"ב ט"ז ע"א), ויש לדקדק היאך לא היה מסתכל אברהם בשרה מעולם, מדכתיב הנה נא עתה ידעתי וגוי והרי אמרו בפ"ב דקדושין אסור לאדם שיקדש אשה עד שיראנה, ואברהם אבינו קיים מילי דרבנן ואפי' עירוב תבשילין, כדאמרינן ביומא,

וי"ל דודאי ראה אותה בנעוריה קודם שנשאה מדרב יהודה שמא תתגנה כוי אלא דאחר שהיתה נשואה לו לא ראה אותה מתוך צניעותה, והוא חשב כי לא עמדה ביפיה בזקנתה כי היתה בעת הזאת לפי הכתובים יותר מסי' שנה ולפי שע"י מעשה הסתכל בה עתה כדאיתא בתנחומא וראה שעמדה ביפיה מהפלא שנעשה בה בת כי כבת ז' ליופי כוי וע"כ אמר עתה לפני זמן זקנותך ידעתי כי יפת מראה את,

ועוד יש לפרש, לפי מה שפרשנו (יבמות ק' ע"ב ד"ה אלא מעתה) דלא קיים אברהם כל התורה אלא עד אחר שנימול, לק"מ דכשנשא שרה לא קיים כל התורה לא היה חש להא דרב יהודה, **עכ"ל המהרש"א**.

*****

י, וירדף עד דן מכוון להגוי אשר יעבודו דן אנוכי

כתיב (בראשית י"ד י"ד), "וישמע אברם כי נשבה אחיו, וירק את חניכיו ילידי ביתו, שמנה עשר ושלוש מאות, וירדף עד דן, ויחלק עליהם לילה" וכו'

כתב רש"י, ממדרש אגדה, "ויחלק" שנחלק הלילה, ובחציו הראשון נעשה לו נס, וחציו השני נשמר ובא לו לחצות לילה של מצרים,

ההבטחה לא"א בברית בין הבתרים

להלן (ט"ו י"ד), הוא אומר, "וגם את הגוי אשר יעבודו דן אנכי, ואחרי כן יצאו ברכוש

איתא במדרש (בראשית רבה ל"ט א'), "ויאמר ה' אל אברם לך מארצך" וגוי,

ר' יצחק פתח, (תהלים מ"ה) "שמעי בת וראיי" וגוי, אמר רבי יצחק, משל לאחד שהיה עובר ממקום למקום וראה **בירה אחת דולקת**, אמר, תאמר שהבירה זו בלא מנהיג,

הציץ עליו בעל הבירה, אמר לו, **אני הוא בעל הבירה**, כך, לפי שהיה אבינו אברהם אומר, תאמר שהעולם הזה בלא מנהיג, **הציץ עליו הקב"ה**, ואמר לו, **אני הוא בעל העולם**, ע"כ,

מבואר כי אברהם אבינו חיפש את האמת, וכאשר גילה את האמת האמין בה' והיה מפרסם אלקותו בעולם,

הרמז בכתוב תשורי מראש אמנה

ת'שורי מ'ראש א'מנה, הם ראשי תיבות **אמ"ת, א"כ מבואר**, שכאשר הגיע א"א אל האמת, נאמר עליו **והאמין בה'**.

*****

ח, תשורי מראש אמנה על ידי הנגינה יכול האדם להגיע לפיסגת האמונה

איתא בספה"ק הכשרת האברכים (פרק ט' אות ג') בשם הרה"ק הבית אהרון מקארלין זצוק"ל,

פירוש הכתוב (שיר השירים ד' ח') "תשורי מראש אמנה", כי הנגינה היא שעומדת בראש האמונה, שעל ידה יכול האדם להגיע לפיסגת האמונה, עיי"ש באורך ביאור דבריו על כחה של נגינה להתעלות האדם,

עד"ז אפשר לומר, סמיכות הכתובים, ויאמינו בה' ובמשה עבדו, מכיון ואז ישיר.

*****

ט, בשתי דרכים מבאר המהרש"א איך לא קיים א"א אסור לאדם לקדש

ואפשר לבאר, דהנה בנוהג שבעולם, כאשר קבלן בונה בית ומסיימו, ומוכר את הדירות, שוב אינו יכול לעשות שינוי בבית, שהרי אינו

שלו, ורק **הקונה** שקנה את הבית הוא זה שיכול לשנותו או להגדילו כרצונו.

מלכותא דארעא כעין מלכותא דרקיעא, וזהו שבא כאן לשבח לה', **בקונה שמים וארץ**, שאיננו כאותו קבלן שבנה הבית ושוב אין לו שייכות אליו, אלא **הקב"ה עשה קנין בעולמו**, והוא **קונה שמים וארץ**, שפעולתו והשגחתו עליו בתמידות, ובכך יכול להרחיב ולהגדיל את בית בישראל.

בורא עולם בקנין השלם זה הבנין

וגם אפשר לרמוז זאת בדברי הפייטן (זמירות למוצש"ק) **בורא עולם בקנין דייקא, השלם** זה הבנין, כי ע"י שהוא **קונה שמים וארץ** הוא זה שיכול **להשלים** הבנין.

השלמת הבנין ע"י הגדלת המשפחה

רש"י בראשית פרשת לך לך פרק טז פסוק ב (ב) **אולי אבנה ממנה** - לימד על מי שאין לו בנים שאינו בנוי אלא הרוס:

*****

יב, אמירת קונה שמים וארץ לאחר ויכולו השמים והארץ

כתיב (בראשית א') ויכלו השמים והארץ וכל צבאם: ויכל אלקים ביום השביעי מלאכתו אשר עשה. וישבות ביום השביעי מכל מלאכתו אשר עשה: ויברך אלקים את יום השביעי ויקדש אתו. כי בו שבת מכל מלאכתו אשר ברא אלקים לעשות:

בתפילת ליל שבת, חזן - ברוך אתה ידוד אלקינו ואלקי אבותינו. אלקי אברהם אלקי יצחק ואלקי יעקב. הקל הגדול הגבור והנורא קל עליון. **קונה שמים וארץ**,

יש לבאר למה אחרי ויכולו יש לומר **קונה שמים וארץ**

איתא בגמרא (שבת דף קיט עמוד ב) כל המתפלל בערב שבת ואומר ויכולו - מעלה עליו הכתוב כאילו נעשה שותף להקדוש ברוך הוא במעשה בראשית,

גדול", וזה היה **בחצי הלילה** כאשר נהרג כל בכור, ובנ"י יצאו ממצרים, כמ"ש, (תהלים קל"ו י') **למכה מצרים בבכוריהם ויוצא ישראל מתוכם**,

ביאור הלשון "דן" מלשון דן אנוכי

וכך אפשר לפרש הפסוק, וירדף עד, דן, ויחלק עליהם לילה וכו', שרדף, עד שעה שהקב"ה קיים הבטחתו שאמר, וגם את הגוי אשר יעבדו דן אנכי, ודן את המצרים **בחצי הלילה**,

וכמ"ש המדרש, (פרדר"א סוף פרק כ"ז סוף פרק מ"ח) **ויחלק עליהם לילה וכו'**, שחציו השני נשמר ובא לו **לחצות לילה של מצרים**, שאז דן הקב"ה את מצרים, וזהו וירדף עד דן, כלומר עד שהגיע הזמן **שדן את המצריים**.

שוב מצאתי בספר "יקר מפז" **מהמגיז מקוז'ניץ הפטרת פרשת לך לך**, או יאמר **וירדוף עד דן** כפירוש רש"י (בראשית יד טז) ויחלק עליהם לילה בחצות ראשונה נעשה נס לאברהם, וחצות השני נשמר עד חצות דמצרים, וזהו וירדוף עד שהגיע זמן חצות לילה שנשמר למצרים, שנאמר עליו שם (ט"ו י"ד) **דן אנכי**,

*****

יא, ע"י מנהג העולם מבואר למה רצה הקב"ה להיות קונה שמים וארץ

כתיב (בראשית י"ד י"ט) "ויברכהו ויאמר ברוך אברם לקל עליון, **קונה שמים וארץ**", **ופירש רש"י**, ע"י עשייתן קנאן להיות שלו.

בירור הדבר למה עשה קנין בשמים וארץ

ויש להבין, למה היה צריך הקב"ה **קונה שמים וארץ**, והרי כל העולם כולו של הקב"ה, והוא עשאו, והיה לו לומר **בורא שמים וארץ**, ואיזה שבח ומעלה מצא כאן שראה לשבח בו את הקב"ה. **בקונה שמים וארץ**,

ועוד, באיזה סוג קנין קנאו, הגבהה משיכה, **וגם**, ממי היה לו לקנות שמים וארץ,

ביאור הדבר עפ"י נוהג שבעולם

אשתך יולדת וגוי' והקמותי את בריתי אתו
היינו מילה.

תוס' בד"ה **ידיד** מפרש, כי **ידיד** הכוונה
לאברהם אבינו שנקרא **ידיד**, כדרשת חז"ל
(מנחות נ"ג ע"ב) שנאמר (ירמיה י"א ט"ו) "מה
לידידי בביתי", זה אברהם,

תשובת הגאונים (מובא בערוך ערך ידיד) מפרש
רב **שרירא גאון**, כי הכוונה **ליעקב** אבינו, כי
יעקב אבינו הוא היחיד שכבר במעי אמו
התורה מעידה עליו שהוא קדוש, ועוד,
שחתימת כל צאצאיו באות ברית **קודש**, לא

תמצא זה לא באברהם ולא ביצחק אלא
ביעקב,

מהרש"א (שבת דף קל"ז ע"ב) בד"ה אשר קדש
ידיד כו'. מפרש **דאכלל ישראל** אמר אשר
קדש **ידיד**, שקראן הכתוב **ידיד** כדכתיב
(ירמיה י"א ט"ו) מה **לידידי בביתי** וגוי',
כפירש"י **לפי פשוטו** בספר ירמיה, **ידידי** -
עם סגולתי,

ביאור כי הדעות השונות במילה "ידיד" אינם חלוקים

אפשר לומר, כי אלה הדיעות אינם חלוקים,
אלא כל אחד מסביר את אחד משלשת
המילים, **קידש**, **ידיד**, **מבטן** שהמברך אומר,
ואין מחלוקת בדבר,

תשובת הגאונים מבאר המילה קידש

קידש, בתשובת הגאונים פירש המילה,
קידש, שהכוונה **ליעקב** אבינו, כמבואר לעיל,

תוספות מבאר המילה ידיד עפ"י מדרשו

ידיד, תוספות מפרש המילה, **ידיד**, שזה
אברהם אבינו, עפ"י המדרש שדרשו חז"ל,
על הפסוק "מה לידידי בביתי",

מהרש"א מבאר המילה ידיד עפ"י פשוטו

ידיד, המהרש"א מפרש המילה, **ידיד**, שהם
כלל ישראל, עפ"י פשוטו של הכתוב "מה
לידידי בביתי", שהם עם סגולתי,

רש"י מבאר המילה מבטן

מבטן, רש"י מבאר המילה, **מבטן**, שהכוונה
ליצחק אבינו, כמובא לעיל.

כתיב בראשית (פרק יט) "ויברכהו ויאמר
ברוך אברם לקל עליון קנה שמים וארץ",
פירש"י

קונה שמים וארץ - על ידי עשייתן קנאן
להיות שלו:

לפי"ז יש לפרש, אם יאמר האומר, מכיוון
ונעשיתי שותף למעשה בראשית, ע"י אמירת
ויכולו, שמא יש לי גם קנין בקונה שמים
וארץ, שהרי ע"י עשייתן וקנאן, ובעשייתן
הריני שותף, לכן יש לומר לאחר אמירת
ויכולו, כי בעשייתן נעשה שותף, אך בקנין
הוא בלבד **קונה שמים וארץ**.

*****

יג, וצאצאיו חת"ם הם ר"ת תורה חופה מעשים

איתא בגמרא (שבת דף קלז עמוד ב) **המל אומר**,
אשר קדשנו במצותיו וצונו על המילה. אבי
הבן אומר, אשר קדשנו במצותיו וצונו
להכניסו בבריתו של אברהם אבינו.

העומדים שם אומרים, כשם שנכנס לברית
כך יכנס לתורה לח'ופה ולמ'עשים טובים.

והמברך אומר, אשר קידש ידיד מבטן, חוק
בשאר שם, וצאצאיו חת"ם באות ברית קדש.
על כן בשכר זאת, קל חי חלקנו, צוה להציל
ידידות שארינו משחת, למען בריתו אשר שם
בבשרנו ברוך אתה ה' כורת הברית.

יש לבאר, כי כונת המברך שאומר "וצאצאיו
חת"ם באות ברית קדש", הכונה, לברכה
שברכו העומדים שם, "כשם שנכנס לברית
כך יכנס לתורה לח'ופה ולמ'עשים טובים".

מכיון וראשי התיבות חת"ם, הם ת'ורה
ח'ופה מ'עשים טובים.

*****

יד, בארבעה דרכים מבואר אשר קידש ידיד מיהו הידיד, ואינם חלוקים

איתא בגמרא, (שבת קל"ז ע"ב), המברך אומר,
אשר קידש ידיד מבטן וכו',

רש"י בד"ה **מבטן**, מפרש, כי **ידיד** הכוונה
ליצחק אבינו, דקודם שנולד יצחק, נתיחד
למצוה זו, דכתיב (בראשית י"ז ט) אבל שרה

הדבר מכוון בעיון בד"ה של רש"י ושל תוס'

תוס' מתחיל הדיבור "ידיד", ומסביר כנ"ל, רש"י מתחיל הדיבור "מבטן", ומסביר כנ"ל, **תשובת הגאונים** שם את הדגש על המילה "קידש", ומסביר כנ"ל.

*****

טו, בקשת שכר על קיום מצוות מילה

איתא בגמרא (שבת דף קל"ז ב') המברך אומר, אשר קידש ידיד מבטן, חוק בשארו שם, וצאצאיו חתם באות ברית קדש. **על כן**

בשכר זאת וכו', למען בריתו אשר שם בבשרנו, **וקשה**, כיצד ניתן לבקש שכר על עשית מצוה, ולומר **בשכר זאת**, הא אמרינן (קידושין ל"ט ע"ב) שכר מצוה בהאי עלמא ליכא,

תירוץ בעל משך חכמה

במשך חכמה מתרץ, **איתא במדרש** (רבה דברים פרשה ג פסקה ה), עה"פ (דברים פרק ז י"ג)

"וברך פרי בטןך ופרי אדמתך", מה פרי אדמתך צריכים עישור אף פרי בטןך צריכים עישור וזו המילה,

כתב המשך חכמה (דברים כח פסוק ד) מכיון **דבמעשר** שרי לנסווי **ולבקש שכר** כמו שאמרו בחנוני נא, (עיין פ"ק דתענית דף ט), לכן תקנו בברכה על המילה לבקש שכר עליה. עכ"ל.

יש לבאר ע"ד המהרש"א

ויש לומר, עפ"י דברי המהרש"א (שבת קל"ז ב') שמבאר, "על כן בשכר זאת", ציוה הקב"ה לאברהם להציל ידידות שאריתנו, דהיינו גופינו משחת, דהוא הגיהנם, כדאיתא בגמרא (עירובין י"ט ע"א) שאברהם יושב על פתחו של גיהנם ומסיק משם למי שאין בו דבר עבירה, והיינו למען בריתו אשר שם כו' ודו"ק,

לפי"ז אין כאן בקשת שכר בעולם הזה, אלא לאחר מיתה,

*****

טז, איך ייראו כל עמי הארץמישראל ע"י ראיית התפילין של ראש

איתא בגמרא (חולין דף פח עמוד ב) בשכר שאמר אברהם אבינו (בראשית י"ד כ"ג) "אם מחוט ועד שרוך נעלי", זכו בניו לשתי מצות לחוט של תכלת ורצועה של תפילין. רצועה של תפילין, דכתיב (דברים כ"ח י') וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך, ותניא, ר' אליעזר הגדול אומר: אלו תפילין שבראש, אות הן לכל כי שם ה' נקרא עליך,

כתב המהרש"א, ומהא דקאמר הכא בשלמא רצועה דכתיב וראו כל עמי הארץ וגו'. יש להביא ראיה לפרש"י בפ' התכלת (מנחות ל"ה ע"ב) שפירש אלו תפילין שבראש כו' מפני שיש על של ראש שיין ודלי"ת שהוא רוב השם כו' ודו"ק ועיין בתוס' פ"ק דברכות דף ו', ע"כ

רש"י מסכת מנחות דף לה עמוד ב שישים הרצועות על ראשו [בענין] שיהא כעין דל"ת כדי שיהא שדי נראה עליהן דשי"ן נראה בקמט בית חיצונה שכפל הקלף כעין שי"ן ודל"ת נראה בקשר ויו"ד נראה באותו של יד כמין רצועה קטנה וראשה כפוף מעט כמין יו"ד.

תוספות מסכת ברכות דף ו עמוד א אלו תפילין שבראש - לפי שיש בהן רוב שם של שם שדי שהשי"ן כתובה בקמט שבבתים והדל"ת ברצועות.

איתא בגמרא (ברכות דף ו עמוד א) תניא, אבא בנימין אומר, אלמלי נתנה רשות לעין לראות, אין כל בריה יכולה לעמוד מפני המזיקין. פירש"י לראות - כל השדים העומדים לפניו.

לפי זה יש לפרש וראו כל עמי הארץ, שניתן להם רשות לראות, ומה הם רואים את האותיות ש"ד, ועי"ז נאמר אין כל בריה יכולה לעמוד, לפיכך יראו ממך,

*****

יז, מפני מה הזכיר הכתוב מקום התבשרות שאול במלכות

כתיב (שמואל א' י" ב') "בלכתך היום מעמדי ומצאת שני אנשים עם קברת רחל בגבול בנימן בצלצח"

פרפראות פאר פרשת לך לך יומא דרחל אמנו תשפ"ב

להינשא לו, וגרמה לו ללמוד תורה, ואמר שלי ושלכם שלה הוא, ברתיה דר"ע עבדא ליה לבן עזאי הכי, היינו דאמרי אינשי, **רחילא בתר רחילא אזלא, כעובדי אמה כך עובדי ברתא.** עיי"ש כל העניין,

אפשר לפרש, רחילא בתר רחילא אזלא, הכוונה שרחל אשת רבי עקיבא, אזלא בתר רחל אמנו,

*****

יט, רחילא בתר רחילא אזלא
ביאור מהרה"ח ר' משה בויס ע"י
מעשה

כתיב (בראשית ל"ז ט"ו), וימצאהו איש והנה תעה בשדה, ופירש רש"י (מתנחומא) איש זה גבריאל שנאמר (דניאל ט"ו) והאיש גבריאל,

כתיב (במדבר כ"ז ט"ז), "יפקד ידוד אלקי הרוחות לכל בשר איש על העדה, אשר יצא לפנים ואשר יבא לפנים, ואשר יוציאם ואשר יביאם, ולא תהיה עדת ידוד כצאן אשר אין להם רועה",

ואמר לי הרה"ח הישיש ר' משה בויס ז"ל, דקשה, למה, כאן בפקד ידוד אלקי הרוחות לכל בשר איש על העדה, לא אמר רש"י איש זה גבריאל,

וסיפר עובדא דבהיותו בצעירותו בעיר פשיסחא, היה פעם הולך ברחובה של עיר, וראה עדר של עזים מלווים ברועה צאן, ובהגיע עת ינטו צללי ערב ורצה הרועה להחזיר צאנו למקומו, היה הרועה מחלל בחלילו, ומנסה לכווין את עדרו, אך ללא הועיל, עד אשר לקח, אחד מן העיזים שבעדר, וסובב אותו בידיו לכיוון שרצה, ואז הסתובבו והלכו אחריו אחד אחד וכל העדר,

וכך פירש הרה"ח את הפסוק, איש על העדה, שכאשר מדובר בהנהגה שהציבור יילך אחריו, יש למנות מי שהוא מתוך העדה ולא מלאך, ולכן לא פירש רש"י כאן כי איש זה מלאך. אלא צריך למנות אדם מתוך העדה אשר יוציאם ואשר יביאם,

לפי"ז יש לפרש רחילא בתר רחילא אזלא
שעז הולכת רק אחרי עז

ביאור נוסף רחילא בתר רחילא אזלא

איתא בתוספתא (מסכת סוטה פרק יא הלכה יג) כיוצא בדבר אתה אומי' (שמואל א' י"ב) "בלכתך היום מעמדי וגו' בצלצח" היכן מצינו שנקברה רחל בגבול בנימין בצלצח, והלא לא נקברה אלא בבית לחם חלקו של יהודה,

שנאמר ותמת רחל ותקבר בדרך אפרת ואין אפרת אלא חלקו של יהודה שני ואתה בית לחם אפרתה צעיר להיות באלפי יהודה, אלא אמר לו עכשיו שאני מדבר עמך הינם על **קבורת רחל** אתה הולך והן באין ומוצא אתה אותן בגבול בנימין בצלצח.

ופירשו בו, שהזכיר בית לחם מקום **קבורת רחל** בהתבשרו על המלוכה משום **שזכותה גרמה לו**

איתא בגמרא (מגילה דף יג עמוד ב) בשכר צניעות שהיתה בה **ברחל** - זכתה ויצא ממנה **שאול**, ובשכר צניעות שהיה בו **בשאול** זכה ויצאת ממנו אסתר.

ומאי צניעות היתה בה ברחל - דכתיב ויגד יעקב לרחל כי אחי אביה הוא. וכו' וכו' לפיכך זכתה ויצא ממנה שאול.

ומה צניעות היתה בשאול, (דכתיב שמואל א פרק י פסוק ו) וצלחה עליך רוח ה' והתנבית עמם ויאמר דוד שאול הגידה נא לי מה אמר לכם שמואל, ויאמר שאול אל דודו הגד הגיד לנו כי נמצאו האתנות ואת דבר המלוכה לא הגיד לו אשר אמר שמואל, וישאלו עוד בה' הבא עוד הלם איש, ויאמר ה' הנה הוא **נחבא אל הכלים (שהיה בורח מן הגדולה ומן השררה), וירצו ויקחהו משם ויתיצב בתוך העם ויגבה מכל העם משכמו ומעלה, ויאמר שמואל אל כל העם הראיתם אשר בחר בו ה' כי אין כמהו בכל העם וירעו כל העם ויאמרו יחי המלך, ובשכר הצניעות זכה ויצאת ממנו אסתר.**

*****

יח, רחילא בתר רחילא אזלא זו
רחל אשת ר"ע שהלכה בדרך רחל
אמנו

איתא בגמרא (כתובות ס"ג ע"א נדרים נ" ע"א) **מעשה** ברחל אשתו של רבי עקיבא שהיה רועה של בן כלבא שבוע, חזיתיה ברתיה לרבי עקיבא דהוה **צניע ומעלי,** ורצתה

מהפסוק עולה שהיתה עושה אחרים שיבכו,
א"כ את מי היתה עושה שיבכה,

ביאור הענין ע"ד המדרש

כתב רש"י, על הפסוק רחל מבכה, (ירמיהו
פרק ל"א פסוק י"ד), בד"ה רחל מבכה על בניה,
מדרש אגדה אמר, שהלכו אבות ואמהות
לפניי את הקדוש ברוך הוא על שהעמיד
מנשה צלם בהיכל, ולא נתפייס,

עד שנכנסה רחל ואמרה לפניו רבונו של
עולם רחמי מי מרובים רחמך או רחמי ב"ו,
הוי אומר רחמך מרובים, והלא אני הכנסתי
צרתי בתוך ביתי, שכל עבודה שעבד יעקב
את אבי לא עבד אלא בשבילי, כשבאתי
ליכנס לחופה, הכניסו את אחותי, ולא די
ששתקתי אלא שמסרתי לה סימני,

אף אתה, אם הכניסו בניך צרתך בביתך
שתוק להם, אמר לה, יפה למדת סנגוריא יש
שכר לפעולתך ולצדקתך שמסרת סימנך
לאחותך, עכ"ל רש"י,

מבואר דהפירוש "רחל מבכה" שהיתה רחל
מרצה לקב"ה מכל אבות ואמהות, וע"ז אמר
הכתוב רחל מבכה בלשון פועל יוצא,

והלשון מבכה פירושו מעוררת את רחמיו של
הקב"ה.

*****

כג, משלח מדנים בין אחים מכוון למאנה להינחם על בניה כי איננו

כתיב (משלי פרק ו' ט"ז) שש הנה שנא ה' ושבוע
תועבות תועבת נפשו, עינים רמות, לשון
שקר, וידיים שפכות דם נקי, לב חרש
מחשבות און, רגלים ממהרות לרוץ לרעה,
יפיח כזבים עד שקר, ומשלח מדנים בין
אחים.

כתיב, (ירמיה ל"א י"ד), "מאנה להנחם על
בניה כי איננו",

יש לדייק בשינוי הלשון, בין לשון רבים
ללשון יחיד, על בניה הוא לשון רבים, כי
איננו הוא לשון יחיד, ואיך אמר הכתוב על
בניה כי איננו, היל"ל על בניה כי אינם,

עין בש"ס שוטנשטיין כתובות ס"ג ע"א
הרמז לאשת רבי עקיבא ששמה רחל

*****

כ, ביאור בתפילת רחל אמנו

כתיב (ירמיה ל"א י"ד-ט"ז), "כה אמר ה' קול
ברמה נשמע נהי בכי תמרורים רחל מבכה על
בניה מאנה להנחם על בניה כי איננו",

"כה אמר ה' מנעי קולך מבכי ועיניך מדמעה
כי יש שכר לפעלתך נאם ה' ושבו מארץ
אויב",

"ויש תקוה לאחריתך נאם ה' ושבו בנים
לגבולם"

*****

כא, יש לכוון הכתוב קול ברמה נשמ אל הכתוב ובנ"י יוצאים ביד רמה

כתיב, "כה אמר ה' קול ברמה נשמע", פירוש
(רש"י מצודות), ברמה, בשמי מרום נשמע קול,
יש לדייק, דלא מצינו כינוי לשמים בשם
רמה, רק במקום זה, שמכנה הנביא את
השמים בלשון רמה,

יש לומר, דכאן רמז הנביא ירמיה על
הגאולה העתידה, ע"ד הכתוב (ישעיה מ"ו י)
"מגיד מראשית אחרית", וכתב רש"י מגיד
מראשית אחרית, גלות מצרים וגאולתה
הודעתי בבין הבתרים לפני היותה,

וכתיב (מיכה ז' ט"ו) כימי צאתך מארץ
מצרים אראנו נפלאות, ובגאולת מצרים
כתיב, (שמות י"ד) ובני ישראל יצאים ביד
רמה,

ואפשר לומר דלזה רמז הנביא בנבואתו, קול
ברמה, שבני ישראל יהיו נגאלים בגאולה
העתידה כמו בגאולת מצרים, ביז רמה.

*****

כב, רחל מבכה על בניה היה צ"ל
רחל בוכה ובמה ריצתה רחל לקב"ה
כתיב, "רחל מבכה על בניה", הלשון מבכה
הוא לשון פועל יוצא, היה צ"ל רחל בוכה על

בניה, או רחל בוכיה על בניה, כמ"ש הנביא
(איכה א' ט"ז) על אלה אני בוכיה,

ומכיוון **והיא שתקה**, אמר לה הקב"ה בלשונה, **המשיכי לשתוק ומנעי קולך**. **איתא במדרש** (תנחומא ויצא פרק ו'), רחל תפשה בשתיקה, עמדה זרעה בשתיקה, ראתה סבלונותיה ביד אחותה ושתקה,

בנימין בנה, האבן שלו מן האפוד ישפה, יודע במכירת יוסף ושותק, וזהו **ישפה** יש לו פה ושותק,

שאל בן בנה, ואת דבר המלוכה לא הגיד לו (שמואל א),

אסתר, אין אסתר מגדת מולדתה (אסתר ג), א"ר יהודה, גדולה שתיקה, שבזכות שתיקתה של רחל, זכתה והעמידה שני שבטים בישראל אפרים ומנשה יתר על השבטים, ע"כ,

*****

כו, ועיניך מדמעה מה רמז הנביא באומרו על רחל ועיניך מדמעה

כתיב, "כה אמר ה' מנעי קולך מבכי ועיניך מדמעה" וגו',

יש להבין, אל מה רמז הנביא באומרו על רחל, "ועיניך מדמעה",

כתיב (בראשית כ"ט י"ז) ועיני לאה רכות,

איתא בגמרא (בבא בתרא קכ"ג ע"א), רב אמר, לעולם רכות ממש, ולא גנאי הוא לה, אלא שבח הוא לה,

שהיתה שומעת על פרשת דרכים בני אדם שהיו אומרים, שני בנים יש לה לרבקה, שתי בנות יש לו ללבן, גדולה לגדול וקטנה לקטן, והיתה יושבת על פרשת דרכים ומשאלת, גדול מה מעשיו, איש רע הוא, מלסטם בריות, קטן מה מעשיו, איש תם יושב אוהלים, **והיתה בוכה עד שנשרו ריסי עיניה**, ע"כ,

איתא בגמרא (מגילה י"ג ע"ב, ב"ב קכ"ג ע"ב), מאי צניעות היתה בה ברחל, דאמר לה, מינסבא לי, אמרה ליה אין, מיהו אבא רמאה הוא ולא יכלת ליה, אמר לה אחיו אנא ברמאות, אמרה ליה, ומי שרי לצדיקי לסגויי ברמיותא, אמר לה אין, (שמואל ב כ"ב כ"ז) "עם נבר תתבר ועם עקש תתפלי",

אפשר לבאר, כי על זה היה דוה ליבה של רחל אמנו, על כי איננו ביחיד כלומר, **שאינם באחדות** ויש מדנים מחלוקות ומריבות ביניהם,

והוא **מכוון לדברי החכם**, "משלח מדנים בין אחים".

*****

כד, ובישרה הנביא ושבנו בנים לגבולם שהוא האחדות

כתיב ויש תקוה לאחריתך נאם ה', **ושבנו בנים לגבולם**,

יש לבאר, הדיבור אשר דיבר ה' בדבר גאולת בניה של רחל, בלשון **ושבנו בנים לגבולם**, מה שלא מצינו בהבטחת גאולה במקום אחר בלשון זה,

עפ"י מה שביארנו לעיל, כי בכייתה של רחל על בניה, היתה, על כי איננו, כלומר שבניה אינם באחדות, רק יש מחלוקות ביניהם,

מבואר, כי שורש כל המחלוקות המלחמות והמריבות שיש בעולם, שורשם בכך שאין אדם מסתפק במה ששייך לו בתוך גבולו, ובמה שיש לו, אלא רוצה גם מחוץ לגבולו ששייך לו, שיהיה שלו, כמ"ש (קהלת רבה פרשה ג' י') "יש לו מנה רוצה מאתיים" ולפי שבכתה רחל על כך שיש מחלוקת ביניהם, על כך הובטחה "ושבנו בנים לגבולם", כלומר, שכל אחד יהיה מרוצה בתוך גבולו, ואינו רוצה במה שאינו שלו, ובכך יבוא שלום על ישראל. וכתוב השם גבולך שלום, וכתוב וכל העם הזה על מקומו יבוא בשלום.

*****

כה, מנעי קולך מבכי הסבר למה כאן צוה ה' את הברכה בלשון מניעה

כתיב "כה אמר ה' מנעי קולך מבכי",

יש לדייק, למה כאן צווה ה' את הברכה בלשון מניעה, מנעי קולך, מה שלא מצינו במקומות אחרים שצוה ה' את הברכה בלשון זה, אלא בלשון כי קרובה ישועתי לבוא, ועוד. וכאן צווה ה' את הנחמה בלשון **מניעה**,

אפשר לבאר, עפ"י מה דאיתא במדרש (רבה בראשית פרשה פ"ד פסקה י') מאן קאים ליה משתיקותא דאימא קמה, (פירוש שתיקתה של אימו היא שעמדה לזכותו) "והנה קמה אלומתי", (פירוש אלומתי מלשון שתיקה). ע"כ,

נבזראדן, ויצאת רחל על קברה ובוכה ומבקשת עליהם רחמים שנא' (ירמיה ל"א) קול ברמה נשמע וגו'

כתיב (בראשית ל' ט"ז) ותאמר לאה כי שכר שכרתיך וגו', ובשל פעולה זאת לא נקברה רחל במערת המכפלה, כי אם על אם הדרך היא בית לחם,

מבואר, כי ע"י פעולתה של רחל בעת לידת יששכר, גרמה שלא תיקבר במערת המכפלה, ומסרה נפשה עבור בניה, כמו שאמרו ז"ל, שתהא לעזרה לבניה כשיגלה אותם נבזראדן, ויצאת רחל על קברה ובו ומבקשת עליהם רחמים שנא' (ירמיה ל"א) קול ברמה נשמע וגו'

אפשר לומר, שלזה רמז הכתוב (ירמיה ל"א ט"ז) יש שכר לפעולתך, כלומר,

מפעולתה שעשתה למסור נפשה על בניה, משם נולד **יששכר**, וזהו, **"יש שכר" לפעולתך**,

*****

כח, דמעות של אמא להצלחת הבנים בתורה מעשה שהיה

סיפר הגאון רבי משה שטרנבוך שליט"א שהיה קרוב מאוד אצל הגאון מטשעבין זצ"ל, והרצה בפני הגאון דבר תורה שיש בו חידוש נפלא, וענה אותו הגאון מטשעבין, כי **אין זה חידוש שלך**, לפליאתו כי רבה, אמר לו הגאון, דברי חידוש אלו הם **מדמעותיה של אמך** בהדלקת נרותיה, ובכך זכית לחדש דברים אלו, ע"כ,

רמז בכתוב כי איננו להנ"ל

וכך יש לרמז הפסוקים רחל מבכה על בניה כי איננו, **ובדברי תורה כתיב** (משלי פרק כג ה'), **"התעיף עיניך בו ואיננו כדאיתא** (בסוטה ל"ה ע"א), ועל זה בכתה רחל על בניה מחשש שיגיעו בדברי תורה **לכי איננו** כלומר שיאבדו דברי תורה, שכתוב עליהם **ואיננו**, ובישר אותה הכתוב, **מנעי קולך מבכי כי יש שכר לפעולתך**,

מרמז כי **פעולת** הבכי יביאם אל, **מבני יששכר** יודעי בינה לעיתים, כלומר להיות בני תורה.

*****

אמר לה ומאי רמיותא, אמרה ליה אית לי אחתא דקשישא מינאי ולא מנסיב לי מקמה, מסר לה סימנים, כי מטא ליליא אמרה, השתא מיכספא אחתאי מסרתינהו ניהלה, והיינו דכתיב ויהי בבקר והנה היא לאה, מכלל דעד השתא לאו לאה היא, אלא מתוך סימנין שמסרה רחל ללאה לא הוה ידע עד השתא, ע"כ, ובכך מנעה רחל, את בכייתה של לאה אחותה,

כל הנחמות והגאולות בלשון והיה חוץ מכאן

איתא במדרש (רבה בראשית פרשה ע' פסקה ו') ושבתי בשלום אל בית אבי, ר' יהושע דסכנין בשם ר' לוי נטל הקב"ה שיחתן של אבות ועשאן מפתח לגאולתן של בנים, אמר לו הקב"ה אתה אמרת (בראשית כ"ח כ"א) ושבתי בשלום אל בית אבי **והיה** ה' לי לאלקים, חייך כל טובות וברכות ונחמות שאני נותן לבניך איני נותן אלא בלשון הזה, שנאמר

(זכריה יד) **והיה** ביום ההוא יצאו מים חיים מירושלים,

(ישעיה יא) **והיה** ביום ההוא יוסיף ה' שנית ידו לקנות את שאר עמו,

(יואל ד) **והיה** ביום ההוא יטפו ההרים עסיס,

(ישעיה כז) **והיה** ביום ההוא יתקע בשופר גדול וגו', ע"כ,

ויש להקשות למה אצל רחל לא נאמר בלשון והיה, אלא בלשון מניעה, וכ"כ (ירמיה ל"א י"ד) כה אמר ה' קול ברמה נשמע נהי בכי תמרורים רחל מבכה על בניה מאנה להנחם על בניה כי איננו, כה אמר ה' **מנעי קולך מבכי ועיניך מדמעה** כי יש שכר לפעולתך נאם ה' ושבו מארץ אויב,

לפי"ז אפשר לומר, דלכך רמז הנביא באומרו על רחל, כה אמר ה' מנעי קולך מבכי ועיניך מדמעה, לפי שרחל היתה זאת **שמנעה את דמעותה של לאה**, ע"י שמסרה את הסימנים ללאה, לפיכך נתבשרה בגאולת בניה, בלשון **ועיניך מדמעה**,

*****

כז, ביש שכר לפעולתך נרמז מסירות הנפש של רחל כשנולד

יששכר

כתיב, "כה אמר ה' מנעי קולך מבכי ועיניך מדמעה כי יש שכר לפעולתך,

כתיב (בראשית מ"ח ז'), ואקברה שם בדרך אפרת הוא בית לחם, כתב ברש"י מחז"ל, שתהא לעזרה לבניה כשיגלה אותם

להערות הארות ולקבלת העלון ניתן לפנות אל

"מכון פאר" רחוב חזון איש 2 בני ברק

פקס 03-6161555 נייד 0527-616166

מייל y0527616166@gmail.com